

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ПРОПЕДЕВТИКА МЕДИЦИНИ
Розділ: Загальна хірургія**

Спеціальність: **222 «Медицина»**
Освітньо-професійна програма: **«Медицина»**
Код компонента в освітній програмі: **ОК 27**
Рівень вищої освіти: **другий (магістерський)**
Форма здобуття освіти: **денна**
Рік навчання: **3**
Семестр(и): **осінній та весняний**
Тип освітнього компонента: **обов'язковий**
Навчальний рік: **2026-2027**

Обсяг: **_4,5_кредити ECTS (135 год.)**
Навчальні заняття: **лекції, практичні заняття**
Підсумковий контроль: **диф. залік**
Пререквізити: Перша невідкладна допомога (практика), Догляд за хворими (практика), Анатомія, Клінічна анатомія і оперативна хірургія

Кафедра/підрозділ: кафедра хірургії №4 вул. Краснодарська, 104, КНП МБЛ № 18 ХМР,

Керівник освітнього компонента: доцент Петюнін Олексій Геннадійович
oh.petiunin@knmu.edu.ua

Сторінка освітнього компонента в Системі дистанційного навчання ХНМУ (Moodle):
<https://distance.knmu.edu.ua/course/index.php?categoryid=933>

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Загальна хірургія є клінічною освітньою компонентою, під час вивчення якої відбувається засвоєння здобувачами освіти базових теоретичних знань з питань організації хірургічної допомоги, десмургії, санітарно-епідемічного режиму в хірургічній клініці, профілактики та зупинки кровотечі, основ трансфузіології, анестезіології та реанімації, різноманітних травматологічних уражень, хірургічної інфекції, трансплантології, онкології, методів обстеження хірургічного хворого та догляду за пацієнтами. Засвоєння теоретичного матеріалу супроводжується набуттям відповідних інтегральних, загальних і фахових компетентностей, формуванням клінічного мислення, умінням користуватися сучасним хірургічним інструментарієм та обладнанням, дотриманням принципів медичної етики та деонтології. **Перелік критеріїв надання хірургічної допомоги регламентується відповідними уніфікованими клінічними протоколами за спеціальністю «Хірургія» МОЗ України.**

МЕТА КУРСУ є:

- оволодіння систематизованими знаннями з організації хірургічної допомоги і профілактики розповсюдження внутрішньо-лікарняної інфекції;
- формування практичних умінь з використання перев'язочного матеріалу;
- оволодіння навичками догляду за хірургічними хворими;

- знайомство з принципами місцевого і загального знеболення, оволодіння алгоритмами діагностики термінальних станів, клінічної смерті і проведення заходів для елементарної підтримки життя;
- знайомство з основами трансфузіології та оволодіння методиками трансфузії компонентів донорської крові і забезпечення профілактики виникнення гемотрансфузійних ускладнень;
- опанування вмінням діагностувати різноманітні травматичні ушкодження та надавати при них першу медичну допомогу, засвоєння принципів лікування травматичних ушкоджень в умовах стаціонару;
- опанування загальними знаннями про хірургічну інфекцію, вмінням діагностувати хірургічні інфекційні хвороби; засвоєння принципів і особливостей лікування різних хірургічних інфекційних процесів та способів для їх профілактики;
- знайомство з основами трансплантології;
- оволодіння знаннями з основ клінічної онкології;
- формування практичних умінь щодо обстеження хірургічного хворого і оформлення його результатів в медичній карті стаціонарного хворого.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

- Мати ґрунтовні знання із структури професійної діяльності. Вміти здійснювати професійну діяльність, що потребує оновлення та інтеграції знань. Нести відповідальність за професійний розвиток, здатність до подальшого професійного навчання з високим рівнем автономності.
- Розуміння та знання фундаментальних і клінічних біомедичних наук, на рівні достатньому для вирішення професійних задач у сфері охорони здоров'я.
- Виділяти та ідентифікувати провідні клінічні симптоми та синдроми; за стандартними методиками, використовуючи попередні дані анамнезу хворого, дані огляду хворого, знання про людину, її органи та системи, встановлювати попередній клінічний діагноз захворювання.
- Збирати скарги, анамнез життя та захворювання, оцінювати психомоторний та фізичний розвиток пацієнта, стан органів та систем організму, на підставі результатів лабораторних та інструментальних досліджень оцінювати інформацію щодо діагнозу (за списком 4), враховуючи вік пацієнта.
- Відшуковувати необхідну інформацію у професійній літературі та базах даних, інших джерелах, аналізувати, оцінювати та застосовувати цю інформацію.
- Організовувати необхідний рівень індивідуальної безпеки (власної та осіб, про яких піклується) у разі виникнення типових небезпечних ситуацій в індивідуальному полі діяльності.

- Зрозуміло і однозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з проблем охорони здоров'я та дотичних питань до фахівців і нефахівців; управляти конфліктами на міжособистісному та організаційному (професійному) рівні, налагоджувати ефективну комунікацію в фаховому та нефаховому середовищі.
- Діяти у професійній сфері з урахуванням власної свободи й безпеки у співпраці й порозумінні з членами соціума – як фахівцями, так і нефахівцями; вміти приймати рішення самостійно, нести відповідальність за свої дії; ефективно працювати в команді, керуючись принципами лідерства та взаємоповаги.

ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Перелік тем лекцій (20 год.):

1. Хірургія як наука. Короткий нарис з історії хірургії. Вітчизняні і закордонні хірургічні школи. Питання професійної етики і деонтології. Правові та юридичні аспекти діяльності хірурга. Асептика. Визначення. Поняття. Внутрішньо-лікарняна інфекція, санітарно-епідемічний режим. Асептичний режим. Профілактика розповсюдження ВІЛ-інфекції. Антисептика. Історична довідка. Шляхи розповсюдження екзогенної і ендогенної інфекції. Види антисептики. Характеристика антисептичних засобів та способів їх застосування.

2. Хірургічна операція. Передопераційний і післяопераційний період. Кровотеча. Класифікація. Причини виникнення кровотеч. Крововтрата. Зміни в організмі при гострій крововтраті. Клінічні ознаки та діагностика різних кровотеч. Визначення кількості втраченої крові. Тимчасова та кінцева зупинка кровотечі.

3. Основи клінічної трансфузіології. Гемотрансфузія як операція пересадки живої тканини. Антигенна система крові. Групи крові. Клінічне значення групової диференціації. Показання та протипоказання до гемотрансфузії. Методики гемотрансфузії. Ускладнення гемотрансфузії: класифікація, діагностика, лікування, профілактика. Профілактика передачі інфекцій (вірусні гепатити, сифіліс, малярія, ВІЛ-інфекція). Альтернативи переливанню крові та її компонентів. Кровозамінники, класифікація. Механізм дії. Показання до застосування

4. Анестезіологія. Різновиди місцевого знеболення та наркозу. Показання та протипоказання до застосування різних способів місцевого і загального знеболення. Ускладнення місцевої і загальної анестезії, їх профілактика і лікування. Реаніматологія. Історичні аспекти. Термінальні стани: клініка, діагностика. Діагностика смерті. Етапи проведення реанімаційних заходів за Сафаром. Елементарна підтримка життя, її значення, алгоритм проведення. Травма та травматизм. Травматичні ушкодження м'яких тканин, кісток, суглобів, черепа, живота, грудної клітки: клінічні ознаки, діагностика, надання першої медичної допомоги, принципи лікування. Політравма. Синдром тривалого стиснення.

5. Рани: класифікація, клінічні ознаки, діагностика. Рановий процес. Типи загоєння рани. Профілактика ранової інфекції. Лікування ран.

6. Термічна травма. Опіки: патогенез, класифікація, клініка, перша медична допомога, принципи лікування. Електротравма: механізм ушкодження електричним струмом, клінічні ознаки, діагностика. Перша медична допомога та її особливості. Холодові ураження: патогенез, класифікація, клініка, перша медична допомога, принципи лікування.

7. Загальні питання хірургічної інфекції. Збудники. Місцева та загальна реакція організму. Методи діагностики і загальні принципи лікування. ВІЛ інфекція в хірургії. Гострі гнійні захворювання шкіри, підшкірної основи, фасцій, м'язів, клітковинних просторів, лімфатичних судин і вузлів. Гострі гнійні захворювання кісток, суглобів, серозних порожнин, кисті і пальців. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування.

8. Хірургічний сепсис (Сепсис-3): визначення, етіологія, патогенез, класифікація, клінічні прояви, діагностика, принципи лікування.

9. Анаеробна неклостридіальна і клостридіальна інфекція (газова гангрена). Гостра хірургічна специфічна інфекція (правець). Етіологія, клініка, діагностика, лікування, профілактика. Некроз, гангрена, виразка, нориця, стороннє тіло: етіологія, патогенез, клінічні прояви, діагностика, лікування.

10. Пухлини. Етіологія, класифікація, діагностика та лікування. Сучасні проблеми та перспективи розвитку реконструктивної хірургії та трансплантації органів.

Перелік тем практичних занять (60 год.):

1. Десмургія. Визначення. Правила накладання та типи бинтових пов'язок. Типові пов'язки на верхню кінцівку, голову, шию, грудну клітку. Десмургія. Пов'язки на живіт, промежину, нижню кінцівку. Гіпсова техніка.

2. Внутрішньо-лікарняна інфекція. Санітарно-епідеміологічний режим. Асептика. Антисептика. Види антисептики. Характеристика основних груп антисептичних засобів та основні способи їх застосування.

3. Хірургічна операція. Класифікація хірургічних операцій. Етапи хірургічного втручання. Передопераційна підготовка хворого та ведення післяопераційного періоду. Особливості хірургічного втручання в контексті невиліковного захворювання, покази. Поняття паліативної хірургії. Кровотеча і крововтрата. Методи тимчасової та кінцевої зупинки кровотечі.

4. Гемотрансфузія. Визначення груп крові за системами АВО та Rh-фактор. Проби на індивідуальну сумісність за системами АВО та Rh-фактор, біологічна проба. Операція гемотрансфузія. Особливості трансфузії різних компонентів крові та кровозамінників.

5. Ускладнення гемотрансфузії та їх профілактика. Профілактика передачі інфекційних захворювань при трансфузії компонентів крові. Кровозамінники: класифікація, механізм дії, покази і способи застосування. Місцеве знеболювання. Види. Показання, протипоказання, ускладнення. Загальне знеболювання.

Інгаляційний і неінгаляційний наркоз. Показання та протипоказання. Ускладнення та їх профілактика. Реаніматологія: термінальні стани; клінічна смерть; базова серцево-легенева реанімація.

6. Закриті пошкодження м'яких тканин: забій, струс, розрив. Клініка, діагностика закритих пошкоджень м'яких тканин, перша медична допомога, принципи лікування. Переломи і вивихи: класифікація; клінічні прояви; діагностика; перша медична допомога; принципи лікування. Політравма. Множинні ушкодження, поєднані та комбіновані травми. Травматичний шок. Синдром тривалого стиснення: патогенез, клініка, діагностика перша медична допомога, принципи лікування.

7. Рани, визначення, класифікація. Структура рани та перебіг ранового процесу. Особливості сучасної вогне-пальної рани та мінно-вибухових ушкоджень. Випадкова контамінована рана: умови для розвитку інфекційного процесу в рані та їх усунення (ПХО). Чисті післяопераційні рани, особливості лікування. Інфіковані рани. Стадії перебігу ранового процесу. Лікування інфікованої рани в залежності від стадії ранового процесу. Клінічний розбір хворого з інфікованою раною.

8. Опіки: класифікація, клініка. Перша допомога при різних видах опіку. Ураження світловим випромінюванням ядерного вибуху. Опіки, викликані запалювальними сумішами. Опікова хвороба. Лікування опіку в стаціонарі в залежності від періоду опікової хвороби. Види хірургічних операцій, що застосовуються при лікуванні опіку. Відмороження. Класифікація. Механізм ураження. Клінічні ознаки. Перша медична допомога та лікування. Електротравма: механізм ураження електричним струмом; клінічні ознаки; діагностика; перша медична допомога та її особливості.

9. Загальні питання хірургічної інфекції: класифікація; збудники хірургічної інфекції; транслокація. Патогенез розвитку місцевої і загальної реакції організму при хірургічній інфекції. Принципи діагностики і лікування. Абсцес, флегмона. Гострі гнійні захворювання м'яких тканин: фурункул, карбункул, гідраденіт, мастит, парапроктит, бешиха.

10. Панарицій. Флегмони кисті. Особливості анатомічної будови кисті. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування. Лімфангіт, лімфаденіт: етіологія, патогенез, клініка, діагностика, принципи лікування. Гнилісна хірургічна інфекція: збудники, особливості клінічної симптоматики і перебігу, принципи лікування. Анаеробна газова гангрена: етіологія, патогенез, клініка, лікування, специфічна і неспецифічна профілактика.

11. Правець. Сибірка. Дифтерія рани. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування, профілактика. Діагностика, профілактика та принципи лікування правця в умовах військових дій та екстремальних ситуацій.

12. Хірургічний сепсис (Сепсис-3): визначення, етіологія, класифікація, патогенез, клінічні прояви, діагностика, принципи лікування. Септичний шок. Синдром поліорганної недостатності. Дезінтоксикаційна терапія та імунокорекція. Змертвіння. Некроз. Гангрена. Виразки. Нориці. Причини виникнення. Клінічні прояви, діагностика, лікування.

13. Трансплантологія. Класифікація трансплантатів. Особливості застосування різних видів трансплантатів. Деонтологічні аспекти, правові та юридичні основи при трансплантації. Пухлини. Етіологія, патогенез. Доброякісні і злоякісні пухлини. Гістогенетична, морфологічна, клінічна і міжнародна (TNM) класифікації. Клінічні групи онкологічних хворих. Клінічні прояви. Методи діагностики. Принципи лікування.

14. Обстеження хірургічного хворого. Збір скарг, анамнезу захворювання і життя. Об'єктивне обстеження голови, шиї, грудної клітки. Живота, опорно-рухового апарату, судин, лімфатичних вузлів. Курація хірургічного хворого.

15. Захист історії хвороби. Диференційований залік

Перелік тем самостійної роботи студента (55 год.)

1. Інструментальні та візуальні методи контролю правильності накладання пов'язок і гіпсових іммобілізацій.

2. Профілактика внутрішньолікарняних інфекцій та вибір оптимальних засобів антисептики.

3. Алгоритми лабораторної та інструментальної діагностики передопераційної підготовки і оцінка ризиків хірургічного втручання.

4. Лабораторні методи визначення груп крові, сумісності та безпечної трансфузійної тактики.

5. Методи профілактики ускладнень гемотрансфузії та ускладнень анестезіологічного забезпечення.

6. Інструментальна діагностика закритих ушкоджень опорно-рухового апарату та оцінка ступеня травматичного шоку.

7. Профілактика гнійно-запальних ускладнень ран і принципи вибору методу хірургічної обробки рани.

8. Інструментальні методи оцінки глибини та площі опікових і холодових уражень.

9. Інструментальні та лабораторні методи діагностики гнійно-запальних захворювань м'яких тканин та принципи їх профілактики

10. Диференційна діагностика і профілактика гнійно-запальних процесів кисті та анаеробних уражень м'яких тканин

11. Профілактичні та діагностичні підходи до ранових інфекцій бактеріальної етіології (правець, сибірка, дифтерія рани) у мирний та військовий час

12. Критерії ранньої діагностики сепсису та септичного шоку, принципи інтенсивної терапії та профілактика поліорганної недостатності.

13. Етичні та правові аспекти трансплантації органів: самостійний огляд документів та стандартів. Інструментальні методи оцінки пухлинного процесу та основи TNM-класифікації.

14. Алгоритм інструментально-лабораторного обстеження хірургічного хворого.

15. Підготовка до диференційованого заліку.

СРС спрямована на поглиблення та закріплення теоретичних знань, отриманих під час аудиторного навчання та сприяють формуванню професійних компетентностей. Результати СРС підлягають контролю та включені до підсумкового контролю знань.

Консультації: онлайн, за попередньою реєстрацією на сторінці курсу в Системі дистанційного навчання курсу.

Методи навчання: лекції; практичні заняття, ділові ігри, доповіді студентів, моделювання проблемних ситуацій, вирішення ситуаційних та практичних завдань, а також самостійна робота здобувачів вищої освіти з інформаційними джерелами.

Протягом вивчення освітнього компоненту всі види діяльності здобувачів вищої освіти підлягають контролю, як поточному (на кожному занятті), так і підсумковому (під час контрольних заходів).

ОЦІНЮВАННЯ

Поточна навчальна діяльність (ПНД). Оцінювання успішності здобувачів освіти здійснюється відповідно до Інструкції з оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в ХНМУ (https://knmu.edu.ua/doc_block_type/instrukczyi-navchalnogo-proczesu/). Оцінка за практичне чи підсумкове заняття становить від 2 до 5 балів. Подання завдань за запізненням з неповажних причин тягне за собою зниження оцінки відповідно до відсотка запізнення в часі від часу виконання завдання. Завдання перевіряються протягом 24 год. Оцінки виставляються в електронний журнал. Незадовільні оцінки відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

В кінці семестру середня оцінка за семестр конвертується у багатобальну оцінку (70 – 120 балів) відповідно до таблиці 1 Інструкції з оцінювання (див. вище). Середнє арифметичне ПНД за обидва семестри становить **загальну навчальну діяльність (ЗНД).**

Індивідуальні завдання (ІЗ) Індивідуальні завдання здобувача (далі – ІЗС) не є обов'язковим елементом, але при бажанні здобувача освіти може бути виконане і оцінюється в балах ECTS (не більше 10), які додаються до суми балів, набраних за поточну навчальну діяльність. На засіданні кафедри затверджено перелік індивідуальних завдань (участь з доповідями в студентських конференціях, профільних олімпіадах, підготовка аналітичних оглядів з презентаціями з перевіркою на плагіат) з визначенням кількості балів за їх виконання, які можуть додаватись, як заохочувальні (не більше 10).

Підсумковий контроль. Умовою допуску до диф.заліку є набрання 70 балів ЗНД. Оцінка за диф.залік становить від 50 до 80 балів.

Оцінка з дисципліни (ОД). $ОД = ЗНД + ІЗ + ДЗ$.

Оскарження результатів підсумкового контролю проводиться у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_apel_kontrol.pdf).

ПОЛІТИКИ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Рекомендації щодо роботи на курсі: брати активну участь у всіх формах роботи на заняттях, присвячувати 1-2 год. щодня виконанню самостійної роботи та підготовці до занять, ставити запитання під час занять, відвідувати консультації, вчасно здавати завдання та виконувати усі форми контролю.

Відвідування занять. Відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим. Формою одягу під час офлайн-занять є білий медичний халат. При запізненні на лекцію або практичне заняття більше ніж на 5 хвилин здобувач(ка) освіти може бути не допущений(на) до заняття. Пропущені заняття відпрацьовуються відповідно до Положення про порядок відпрацювання студентами ХНМУ навчальних занять (chrome-extension://efaidnbnmnmbpcjpcglclefindmkaj/https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/pol_por-vidprac-zaniat.pdf).

Академічна доброчесність. ХНМУ стоїть на позиціях нульової толерантності до проявів академічної недоброчесності. Будь-які порушення принципів академічної доброчесності тягнуть за собою відповідальність у встановленому в ХНМУ порядку (https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_ad-1.pdf).

Використання електронних гаджетів та інструментів штучного інтелекту допускається лише з дозволу викладача.

Політика щодо осіб з особливими освітніми потребами. Здобувачі з особливими освітніми потребами мають зв'язатися з викладачем задля розробки індивідуальної освітньої траєкторії.

Час відповіді викладача: 24 години.

Технічні вимоги до роботи на курсі:

- доступ до комп'ютера, ноутбука, планшета чи смартфона
- корпоративний обліковий запис Google з власним фото
- навички роботи з Google Workspace (Google Meet, Docs, Sheets, Slides, Forms) та Moodle
- *інші вимоги кафедри*

Технічна підтримка: АСУ (ev.shevtsov@knmu.edu.ua), Google (tehotdelknmu@gmail.com), Moodle (al.korol@knmu.edu.ua)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Базова

1. Загальна хірургія: підручник /за ред. Я.С.Березницького– К.: «Нова книга», 2020. –344с.
2. Загальна та невідкладна хірургія: основні теми: посібник зі спеціалізованої хірургічної практики: 7-е видання./ за ред. Г'ю М. Патерсон, Кріс Дінс– К.:ВСВ «Медицина», 2025. –367с.
3. Невідкладні стани в хірургії / С.Д. Хіміч, М.І. Бурковський, О.А. Вільцанюк та ін. : за ред. професорів С. Д. Хіміча, М.Д.Желіби,. – К.:ВСВ «Медицина», 2025. – 487с.
4. Хірургія: підручник / О.Ю. Усенко, Г.В. Білоус, Г. Й. Путінцева, – К.:ВСВ «Медицина», 2021. – 416с.
5. Трансфузійна медицина: підручник / В.В. Орлик. – К.:ВСВ «Медицина», 2023. – 424с.

6. Farquharson, M., Moran, B. (Eds.) Farquharson's Textbook of Operative General Surgery — 12th ed. — Boca Raton: CRC Press, 2024. — 1 400 p.

Допоміжна

1. Шаповал С. *Гнійна хірургія*. — Київ: Медицина, 2021. — 480 с.
2. Гнійна хірургія: навчальний посібник / С.Д. Шаповал,. — К.: ВСВ «Медицина», 2025. — 183с.
3. Ellis H., Calne R. Lecture Notes on General Surgery — 13th ed. — Hoboken: Wiley-Blackwell, 2022. — 560 p.
4. Essentials of General Surgery and Surgical Specialties / Eds. Lawrence P.F., Bell R.M. — 7th ed. — Philadelphia: Wolters Kluwer, 2025. — 860 p.
5. Протоколи Міністерства охорони здоров'я України. Уніфіковані клінічні протоколи медичної допомоги за спеціальністю «Хірургія» — Наказ МОЗ України № 751 від 28.09.2022 р. — Київ, 2022. — Офіційне видання.

Інформаційні ресурси

Положення про запобігання, попередження та врегулювання випадків, пов'язаних із сексуальними домаганнями і дискримінацією у ХНМУ — Наказ ХНМУ № 305 від 27.08.2019. https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/polog_sex.pdf?utm_source=chatgpt.com

Положення про організацію інклюзивного супроводу освітнього процесу у ХНМУ — затверджено у 2024 р. https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/02/polog_org_incl-suprov.pdf?utm_source=chatgpt.com

Положення про організацію інклюзивного навчання у ХНМУ — про організацію навчання здобувачів із особливими освітніми потребами. https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/12/proekt_polog_inkl_navch.pdf?utm_source=chatgpt.com

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у ХНМУ https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/01/polog_ad.pdf?utm_source=chatgpt.com.

Положення про Комісію з академічної доброчесності, етики, управління конфліктами ХНМУ https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/pol_komis_ad.pdf?utm_source=chatgpt.com

Порядок проведення занять з поглибленого вивчення здобувачами освіти окремих дисциплін понад обсяг навчального плану https://knmu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/poriad_pogl-vyv_dysc.pdf?utm_source=chatgpt.com.

Зав. кафедри професор _____ (підпис) Віталій МАКАРОВ